UNIDADE 4: A ARTE GÓTICA. RESUMO:

1.CONTEXTO HISTÓRICO:

- Cambios económicos políticos e sociais.:Auxe da esconomía e das relacións comerciais: revitalización das cidades e aparición da burguesía. Ruptura co marco de relacións feudais.
- Predomino ideolóxico e social da igrexa. Xorden as ordes mendicantes.
- Cambios no pensamento teolóxico: aparición de Escolas catedralicias e Universidades: recuperación do aristotelismo, e visión positiva da natureza e da humanidade.
- Arte gótica como expresión dos cambios políticos, económicos e socais: arte predominante urbana, naturalista e humanizada.
- Cronoloxía e difusión da arte gótica: mediados do XII ata o século XV.

2. A ARQUITECTURA GÓTICA.

2.1.Os mosteiros cistercienses

- O Císter xurde na zona da Borgoña no tránsito da arte románica á Gótica
-Concepción estética, baseada na austeridade construtiva e ornamental, orixinando interiores con volumes nítidos, diáfanos e proporcionados.
- Na segunda metade do século XII e a primeira metade do XIII difunden por Europa Occidental solucións técnicas góticas: bóvedas de cruzaría e os arcos apuntados.
-En Galicia as igrexas do Císter
terán esquema de planta de cruz latina con tres naves lonxitudinais,nave de cruceiro, e cabeceira con testeiro cuadrangular; ou ben planta basilical de tres naves, e cabeceira con ábsidas semicirculares ao exterior. Predomina a bóveda de canón apuntada e a bóveda de cruzaría nalgunhas partes. Influencia da catedral de Santiago.
-Obras: Abadía de *Fontenay*, e Pontigny, . En Galicia *Mosteiros de Oseira, Sobrado dos Monxes* , *Melón*

2.2. O sistema construtivo: a catedral gótica e outras tipoloxías urbanas.

- Edificio máis representativo da arquitectura gótica: a Catedral.
-Cambios técnicos: sistema de tres elementos configurarán a estrutura: **arco apuntado**, **bóveda de cruzaría** e o **sistema de contrarresto de presións**.

- O arco apuntado. Permite maior elevación do edificio. Dende o século XIV o arco conopial, o *escorzano* e o *carpanel.*
- A bóveda de cruzaría para as cubertas que permite alixeirar o muro; orixina *bóvedas sexpartitas*, *bóvedas de terceletes* (dende mediados do século XIII) ou *bóvedas estreladas* no século SV.
- Soportes: piares cilíndricos, *baquetóns*.. Sistema de contrarresto das presións das cubertas e os piares: *arcobotantes*, transmiten os empuxes aos contrafortes. Os muros substitúense por vidreiras.
- Alzados:nave central medra en altura:. Aparecen triforios e clarestorios.
- Plantas: grandes dimensións: plantas basilicais cabeceiras moi desenvolvidas, deambulatorios e capelas radiais poligonais ou circulares.
- Exteriores : verticalidade: *agullas, gabletes, pináculos*, *rosetóns*. As fachadas con decoración escultórica: portadas monumentais, e *galerías caladas*...

-Cambios na concepción estética: **estética da luz: luz** filtrada a través das vidreiras desmaterializa as formas; simbolismo: catedral gótica imaxe da Xerusalem celestial
-**As ordes mendicantes** (Franciscanos e dominicos) constrúen igrexas urbanas sinxelas: grandes dimensións, naves cubertas con madeira e bóvedas nervadas e ventás nas cabeceiras . muros como soporte das cubertas e poucos vans .Ao exterior contrafortes.
-A arquitectura civil , de carácter urbano,no Norte de Italia,Países Baixos,e na Coroa de Aragón, da man da burguesía. Novas tipoloxías: pazos urbanos, hospitais, lonxas, mercados, concellos...

2.3. Arquitectura gótica en Europa

Focos	Períodos	Características	Obras
Francia	Gótico temperán (2ª/2 séc.XII) Gótico clásico (1º/2séc XIII) Gótico Radiante (2ª/2sécXIII-XIV) Gótico flamíxero (século XV	-Xurde o estilo na Abadía de Saint Denis -Tendencia á verticalidade. -Progresiva substitución dos muros por vidreiras -Evolución cara un maior refinamento e énfase decorativo nos exteriores e nas bóvedas. -Grandes dimensións dos edificios.	*Catedral de Chartres* *Catedral de Reims* *Catedral e Amiens* *Notre. Dame de París* *Sainte Chapelle de París* *Catedral de Tours*
Inglaterra	*Early Ensglish* (séc XII-com.XIII) *gótico decorativo* (2ªmetade séc.XIII-XIV,) *Gótico perpendicular (*mediados séc XIV – XVI	-Plantas de gran lonxitude, con cabeceiras planas e dobre transepto. -Grosos soporte, e torres lanterna. -Tendencia á horizontalidade -Profusión decorativa: liñas curvas, arcos conopiais, bóvedas de abano no gótico decorativo e tendencia á verticalidade e a complicación das bóvedas no perpendicular,	*Catedral de Canterbury* *Catedral de Well* *King´s College da Universidade de Cambrigde*
Centroeuropa a	Século XIII.Séc XVI:	-Gran altura das catedrais -Agullas caladas de remate de fachadas - Profusión decorativa nas fachadas	*Catedral de Colonia* *Estrasburgo*
Países Baixos	Séc. XIII-XV	-Auxe da arquitectura civil: concellos, lonxas.. -Énfase decorativo: ornamentación dos exteriores - Edificios civís con altas torres.	Concello de Bruxas Lonxa de Ypres Catedral de Lovaina.
Italia	Séc.XIII-XV	-Gótico Mediterráneo ou Horizontal grandes dimensións, menor altura, , cubertas de bóveda de cruzaría simple e madeira, fachadas con mosaicos e mármores de cores - Arquitectura civil (palacios)	*Basílica de san francisco de Asís* *Santa María Novella, en Florencia* *Catedral de Milán* *Palacio Ducal de Venecia*, *Palacio Comunal de Siena Signoría de Florencia*

3. AS ARTES PLÁSTICAS:

-Xiro no pensamento cristián valoración do home e a natureza;repercusións na arte: naturalismo e humanización das representacións.

-**Novos temas** : humanización das personaxes sagradas. *Cristo(* máis humano, escenas da súa vida).Temas marianos, vidas de Santos, retrato, temas profanos

-Imaxes máis naturalistas e **realista**s, menos simbólicas; **volume**, proporcións reais nun espazo real, **expresividade**; atención aos detalles

3.2. Escultura.

a) Características xerais.

-Naturalismo que evoluciona a realismo. Progresiva independencia do marco arquitectónico, achegándose ao vulto redondo.

-Evolución cara unha maior perfección técnica,: proporcións dos corpos, realismo no rostros, roupas, no movemento das figuras, expresividade..

-Materiais: pedra; madeira o mármore e o alabastro . Uso da policromía.

-Tipoloxías :A escultura monumental nas fachadas. Portada grandes, e abucinadas, o tímpano acolle o tema principal ; xambas colócanse estatuas de apóstolos e profetas a modo *estatuas-columna* e no parteluz a Virxe, ou santos; retablos; escultura funeraria.nas capelas das catedrais; escultura exenta (Virxe co Neno) e o Cristo crucificado.

b)Etapas, focos e evolución.

Na Segunda metade do século XII

-Busca de movemento e naturalismo. figuras das xambas(estatuas-columna) e arquivoltas.
-Carácter narrativo das representacións,expresividade e individualización dos rostros.
-Francia :*Pórtico Real de Chartres*, de 1150 *Portada de Nôtre Dame de París*

No século XIII

-Grandes portadas esculpidas das catedrais: forte carácter narrativo, función didáctica.
-Maior naturalismo: rostros expresivos; actitudes movidas; naturalismo idealizado,
-Figuras gañan en independencia do marco arquitectónico (estatuas-columna); sensación de volume e movemento.
-Francia: *Portadas do Cruceiro da Catedral de Chartres*, Nôtre Dame de París, *Portada Occidental de Amiens*., *Fachada occidental da catedral de Reims.*
-Alemania *: Estrasburgo*,escultura moi estilizada e delicada; grande intensidade dramática.
-Italia Influencia da tradición clásica e o gótico francés. Taller dos ***Pisano***: *Púlpito da catedral de Siena*, *Púlpito da Catedral de Pisa*, *portas de bronce do Baptisterio de Florencia.*

No séculos XIV e XV

-Tipoloxías:Capelas funerarias, sepulcros, retablos, e escultura exenta,
-A escultura libérase do marco arquitectónico, adquire movemento e aumenta en realismo e expresividade;
.-Área de Flandres e de Borgoña, a finais do XIV traballa ***Claus Sluter*** realiza o famoso *Pozo de Moisés*
-En Borgoña, Flandres e a Península Ibérica, no XV Preciosismo técnico, atención aos detalles e aos elementos decorativos. Pregues angulosos e rica policromía
-Interese polo retrato,temáticas patéticas.

3.3. Pintura.

-Técnicas e tipoloxías: Pintura mural(fresco), táboa (témpera), vidreira, miniatura...
- Tendencia ao naturalismo;humanización das personaxes, expresividade..
- Etapas:

1. **Gótico lineal ou estilo franco-gótico (finais do século XII-século XIII).**

-Francia e área de influencia do gótico francés. .
-Uso da liña para contornos
-Tintas planas, cores fortes, primarias, sen volume. Fondos monocromos.
-**Vidreiras** francesas de *Chartres*, *Reims*, *Sainte Chapelle de París*. *Catedral de León*.
-**Miniaturas** de Códices, biblias ou salterios: *Salterio de San Luís, Cantigas de Santa María.*

2. **Estilo Italo Gótico ou Trecento italiano.(século XIV)**

A Escola de Florencia, na que destaca **Giotto:**
-Temática relixiosa, naturalismo,sentimentalidade
-Relación psicolóxica entre as figuras, xestualidade nas mans e rostros.
-Espazo real: paisaxes urbanas ou rurais, crean a ilusión de profundidade espacial.
-Corpos naturalistas, volume: uso do modelado, e efectos de luz e sombra.
-Obras frescos da *Basílica Superior de Asís*, *da Capela Scrovegni de Padua*
Na Escola de Siena os discípulos de Duccio, e *Simone Martini*
-Influencia florentina: perspectiva,
-Uso decorativista da liña e da cor,cores brillantes, fondos dourados, composicións delicadas, elegantes e amables,
-Evolución cara ao naturalismo nas representacións. *A Anunciación*
- Obras : A Anunciación (Simone Martini)e a Maestá (Duccio).

3. **O Estilo Internacional.(Finais séc. XIV-XV)**

-Obras refinadas e elegantes,cun marcado carácter cortesán:
-Figuras estilizadas e curvilíneas.
-Cores brillantes e intensas, ás veces irreais; sentido decorativo e simbólico.
-Paisaxes e arquitecturas como fondo das representacións
-Temas relixioso tratados de maneira amable, e escenas cotiás.
-Obras; As Ricas Horas do Duque de Berry,dos *Irmáns Limburg*

4. O GÓTICO ESPAÑOL.

-Cronoloxía: segunda metade do século XII ata o primeiro terzo do século XVI

-Diferenzas artísticas na Coroa de Castela (influencia gótico francés, borgoñón e falmenco) e Coroa de Aragón (gótico Mediterráneo)

4.1.A Arquitectura.

-Sé**culo XIII**,en Castela *Catedrais de Toledo*, *Burgos* e *León*., seguindo modelos do gótico francés.

-No **século XIV**, Coroa de Aragón, *catedrais de Barcelona*,*Palma de Mallorca*;, dentro do*Gótico Mediterráneo*. Arquitectura civil: *Atarazanas de Barcelona*, ou asLonxas *Valencia* ou *Palma de Mallorca,* (século XV)

-No século XV , na Coroa de Castela, *estilo hispano-flamenco* :exuberante decoración (bóvedas de terceletes, arcos conopiais)...; ***Xoán de Colonia*** (*agullas da catedral de Burgos*, *Cartuxa de Miraflores);*;***Simón de Colonia*** (*Capela do Condestable na Catedral de Burgos*.)

En **Galicia** *Portada Occidental da Catedral de Tui* (fachada)e arquitectura mendicante.*San Francisco de Betanzos*, ou *Santo Domingo de Santiago*, -

4.2: Escultura.

-**Século XIII:** Portadas monumentais na Coroa de Castela (*Porta do Sarmental* da Catedral de Burgos, *Fachada Occidental da Catedral de León*)

-**No século XIV** escultura funeraria**,** onde se acentuará o carácter realista(*Sepulcro de Fernán Pérez de Andrade, en Betanzos*

-Século XV: influencia escultura borgoñona e flamenga na Coroa de Castela ;perfección técnica e riqueza decorativa. ***Juan Guas(***esculturas do *mosteiro de San Juan de Los Reyes,* en Toledo), ***Gil deSiloé (***Tumba do Infante don Alfonso e o Sepulcro dos reis Xoán II e Isabel de Portugal, na Cartuja de Miraflores, e *retablo*) Na Coroa de Aragón, **retablos** (Pere Johan, *Retablo Maior da Catedral de Zaragoza.)*

4.4.Pintura.

-Gótico Lineal: pinturas murais (Catedral Vella de Salamanca), vidreiras(*Catedral de León*,) e as**miniaturas**, no século XIII das *Cantigas de Santa María*.

-Século XIV: Influencia do *Trecento:* **Ferrer Bassa** (pinturas murais do Mosteiro de Pedralbes) e os **irmáns Serra** (retablos)

-A principios do século XV, *estilo Internacional* nos retablos pintados (Catedral de León, de Nicolás Francés) ou pinturas murais(presbiterio de Vilar de Donas, Lugo).

-Na segunda metade do século XV *influencia flamenga* deixarase sentir na obra de autores como ***Bartolomé Bermejo***, ***Luís Dalmau*** ou ***Fernando Gallego.***